

Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

K.Valdemāra ielā 157, Rīgā, LV – 1013 • tālr. (+371) 67388624 • fakss (+371) 67388634 • e-pasts: ptac@ptac.gov.lv

AS „TRASTA KOMERCBANKA”

Reģ.Nr. 40003029667

Miesnieku ielā 9

Rīgā, LV-1050

(…)

LĒMUMS**par nevienlīdzīgiem un netaisnīgiem līguma
noteikumiem**

Rīgā

2008.gada 15.maijā

Nr.16-lg

Patērētāju tiesību aizsardzības centrā (turpmāk – *PTAC*) 2008.gada 14.aprīlī saņemts (...) (turpmāk – *Patērētājs*) iesniegums (turpmāk – *Iesniegums*) saistībā ar 2006.gada 2.novembrī ar AS „TRASTA KOMERCBANKA” (turpmāk – *Sabiedrība*) noslēgto Kredīta līgumu Nr.(...) (turpmāk – *Līgums*).

PTAC, izskatot lietā esošos materiālus, **konstatē**:

[1] *Patērētāja Iesniegumā* norādīts, ka daļa *Līguma* noteikumu ir netaisnīgi, un izteikts lūgums *PTAC* atzīt par spēkā neesošiem starp *Patērētāju* un *Sabiedrību* noslēgtā *Līguma* 9.punktu, 10.punktu un visus II daļas noteikumus.

[2] Sakarā ar *Iesniegumu* un *Līguma* noteikumu vērtējumu *PTAC* saskaņā ar *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* (turpmāk – *PTAL*) 25.panta ceturrtās daļas 6.punkta, 26.panta otrās daļas un 2006.gada 1.augusta Ministru kabineta noteikumu Nr.632 „*Patērētāju tiesību aizsardzības centra nolikums*” 6.3., 6.4., 4.13.apakšpunktu noteikumiem 2008.gada 29.aprīlī pieprasīja *Sabiedrībai* sniegt paskaidrojumu un sniegt informāciju par to, vai tādi paši līgumi kā *Līgums* ir noslēgti un šādi līgumu projekti tiek piedāvāti arī citiem patērētājiem. Tāpat *PTAC* saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 62.panta pirmās daļas noteikumiem aicināja *Sabiedrību* izteikt savu viedokli par *Līguma* noteikumu atbilstību *PTAL* un citu normatīvo aktu prasībām un aicināja *Sabiedrību* sniegt informāciju par veiktajām darbībām sakarā ar iepriekš konstatēto netaisnīgo līguma noteikumu izslēgšanu vai grozīšanu (t.i., patērētājiem piedāvāto līgumu projektu grozīšana, *PTAC* konstatēto netaisnīgo līguma noteikumu atzīšanu par spēkā neesošiem un pārtraukšana pildīt ar patērētājiem noslēgtajos līgumos).

[3] 2008.gada 12.maijā *PTAC* saņemtajā paskaidrojuma vēstulē (turpmāk – *Paskaidrojums*) *Sabiedrība* norāda, ka *Patērētāja* apgalvojumi ir nepamatoti un izteikti vienīgi ar mērķi izvairīties no *Līguma* saistību izpildes pret *Sabiedrību*.

Sabiedrība uzsver, ka *Līgums* tika noslēgts, ievērojot pušu apzinīgi un brīvi, bez viltus, maldības un spaidiem pausto gribu, un ka *Patērētājs* kā zvērīnāts advokāts pilnībā apzinājās noslēgtā *Līguma* nosacījumus, jo ne *Līguma* sagatavošanas un apspriešanas gaitā, ne vēlāk *Patērētājs* nav izteicis pretenzijas pret parakstītā *Līguma* saturu.

Sabiedrība nepiekrīt *Patērētāja Iesniegumā* izteiktajam apgalvojumam, ka *Līguma* II daļa ir standarta Bankas noteikumi, kas netiek pakļauti ne apspriešanai, ne grozīšanai. *Sabiedrība* norāda, ka katra *Sabiedrības* noslēgtā *Līguma* noteikumi ir individuāli un tiek izstrādāti, ņemot vērā virkni aspektu, t.sk., klienta iepriekšējo sadarbību ar Banku, iespējamus riskus u.c. Pirms katra līguma noslēgšanas *Sabiedrība* piedāvā klientiem apspriest līguma projektu, apspriedes gaitā pēc klienta iniciatīvas līguma projektā piedāvātie nosacījumi tiek individualizēti un pieskaņoti attiecīgā darījuma īpatnībām un tiek parakstīta abām pusēm pieņemama līguma redakcija. *Sabiedrība* uzsver, ka individuālas vēlmes mainīt kādu no piedāvātā *Līguma* noteikumiem *Patērētājs* nebija izteicis, kas no profesionāla jurista viedokļa nozīmēja līguma projekta akceptēšanu.

Sabiedrība vērš uzmanību uz to, ka *Līguma* darbības laikā *Patērētājs* ir vairākkārtīgi pārkāpis *Līguma* nosacījumus un veicis kredītprocentu samaksu ar nokavējumu.

Sabiedrība uzskata par nepamatotu *Patērētāja* norādi uz to, ka *Līguma* I daļas 10.punkts ir atzīstams par spēkā neesošu, pamatojoties uz to, ka līgumsods tiek piemērots par neidentificētu saistību neizpildi, jo *Līguma* II daļas 4.4.punktā tiek precīzi noteiktas tās *Līguma* punktos aprakstītās saistības, par kuru neizpildi var tikt piemērots līgumsods.

Atbildot uz *PTAC* aicinājumu izteikt savu viedokli par *Līguma* noteikumu atbilstību normatīvo aktu noteikumiem, *Sabiedrība* norāda, ka *Līguma* I daļas 10.punktā paredzētais līgumsods 5% apmērā no kredīta summas nav neproporcionāli liels, ņemot vērā ievērojamo riska pakāpi, izsniedzot aizdevumu LVL 190 000 apmērā. *Sabiedrība* paskaidro, ka konkrētajā gadījumā nevar izveidoties situācija, kad līgumsods pārsniedz atlikušā maksājuma summu, jo *Patērētājam* bija paredzēta kredīta pamatsummas dzēšana *Līguma* termiņa beigās. *Sabiedrība* arī paskaidro, ka *Līguma* I daļas 10.punktā, tāpat kā *Līguma* I daļas 9.punktā, minētā līgumsoda apmērs ir noteikts, ņemot vērā Bankas rentabilitāti un saistību nepildīšanas ietekmi uz Bankas naudas līdzekļu izmantošanas iespējām. Turklāt *Sabiedrība* norāda, ka līgumsods 5% apmērā no kredīta summas *Patērētājam* nav ticis pieprasīts, neskatoties uz to, ka *Patērētājs* nav izpildījis *Līguma* II daļas 2.2.1., 2.2.6., 2.2.7., 2.2.8., 2.2.9.apakšpunktos minētās saistības.

Attiecībā uz *PTAC* norādīto *Līguma* 2.2.4.3.apakšpunktu *Sabiedrība* paskaidro, ka tajā minētais nosacījums par aizdevēja iepriekšēju rakstisku piekrišanu darījumiem par naudas līdzekļu aizņemšanos un aizdošanu trešajām personām ir pamatots un izriet no *Kredītiestāžu likuma* 73.panta.

Saistībā ar *PTAC* norādīto *Līguma* 5.1.apakšpunktā minēto desmit dienu termiņu maksājumu veikšanai vienpusējas līguma laušanas gadījumā *Sabiedrība* uzskata, ka noteiktais termiņš ir pietiekošs, lai aizņēmējs atrastu iespēju paziņot *Sabiedrībai* par finansiālām grūtībām un izteiktu piedāvājumu situācijas atrisināšanai. Šajā sakarā *Sabiedrība* uzsver, ka *Sabiedrība* pieprasa klientiem savlaicīgi izpildīt uzņemtās saistības, lai mazinātu korekcijas naudas plūsmā, finanšu zaudējumus un pasargātu godprātīgus *Sabiedrības* klientus un sadarbības partnerus.

Attiecībā uz *Līguma* 9.2.apakšpunktā ietverto šķīrējtiesas klauzulu *Sabiedrība* paskaidro, ka tā tika iekļauta, ņemot vērā 2006.gada tiesu praksi par strīdu izskatīšanas termiņiem Latvijas Republikas vispārējās tiesu instancēs. *Sabiedrība* atzīmē, ka nav arī fiksēti *Patērētāja* iebildumi pret šādu strīdu izskatīšanas kārtību. Vienlaikus *Sabiedrība* informē, ka, ņemot vērā novitātes normatīvajos aktos un esošo tiesu praksi, šobrīd visos *Sabiedrības* līgumos tiek piedāvāta tiesas izvēles piekritība, t.i., prasītājam tiek piedāvāts risināt strīdu vai nu Latvijas Republikas tiesu instancē, vai šķīrējtiesā, un tādējādi saskaņā ar *PTAL* ir izslēgta iespējamība kavēt patērētāja tiesības vērsties tiesā.

Sabiedrība Paskaidrojuma pievienojusi ar diviem patērētājiem noslēgtu līgumu kopijas, kā arī patērētājam piedāvāta līguma projektu (turpmāk – *Līguma projekts*).

PTAC, izvērtējot lietā esošos materiālus, **secina**:

1. *Patērētājs* ir uzskatāms par patērētāju *PTAL* 1.panta 3.punkta izpratnē, savukārt *Sabiedrība* ir atzīstama par pakalpojuma sniedzēju atbilstoši *PTAL* 1.panta 4.punktam, līdz ar to *Līguma* noteikumiem ir jāatbilst *PTAL* prasībām.

2. Saskaņā ar *PTAL* 25.panta ceturtās daļas 6.punktu *PTAC* funkcijās ietilpst „patērētāju tiesību ievērošanas uzraudzība līgumu projektos un līgumos, ko patērētāji slēdz ar ražotājiem, pārdevējiem vai pakalpojumu sniedzējiem, arī normatīvajos aktos paredzēto darbību veikšana, lai ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs grozītu līguma projektu vai pārtrauktu pildīt līguma noteikumus, ja līguma projektā vai noslēgtajā līgumā konstatēti netaisnīgi vai neskaidri noteikumi”. Tādējādi *PTAC* ir tiesīgs pieņemt lēmumu par netaisnīgiem un nevienlīdzīgiem līguma noteikumiem savas kompetences ietvaros.

3. Saskaņā ar *PTAL* 3.panta 2.punkta noteikumiem „patērētāja tiesības ir pārkāptas, ja nav ievērots līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips un līguma noteikumi ir netaisnīgi”. Savukārt saskaņā ar *PTAL* 6.panta pirmo daļu „ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs nedrīkst piedāvāt tādus līguma noteikumus, kas ir pretrunā ar līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, šo likumu un citiem normatīvajiem aktiem”. Tātad atbilstoši *PTAL* 6.panta pirmās daļas noteikumiem *Sabiedrība* nedrīkst iekļaut netaisnīgus līguma noteikumus patērētājiem piedāvātajos līgumos un to projektos. *PTAL* 6.panta ceturtajā daļā noteikts, ka, „novērtējot līguma noteikumus, ņem vērā pārdotās preces vai sniegtā pakalpojuma raksturu, visus apstākļus, kādos līgums noslēgts, kā arī noslēgtā līguma un ar to saistītā līguma noteikumus”.

4. Lai arī konkrētais līgums ir noslēgts, tomēr *PTAL* ir paredzēti izņēmumi no vispārējiem līgumu slēgšanas noteikumiem. Lai konstatētu, vai attiecīgais līguma noteikums ir apspriests, jāņem vērā *PTAL* 6.panta piektajā un septītajā daļā noteiktais. Saskaņā ar *PTAL* 6.panta piektajā daļā teikto „līguma noteikums vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus”. No šīs tiesību normas izriet, ka noteikums vienmēr uzskatāms par neapspriestu, ja tas ir sastādīts iepriekš un patērētājam tādēļ nav bijusi iespēja iespaidot tā saturu. Vistipiskākais šāda gadījuma piemērs ir tipveida jeb standartlīgums. Šāds viedoklis ir pamatots arī tiesību doktrīnā: „standartlīgumi per se tiek uzskatīti par neapspriežamiem, tāpēc standartnoteikumu piemērošanas gadījumā faktiski nav nekādas juridiskas iespējas izvairīties no Netaisnīgu līgumu direktīvas piemērošanas. Pat skaidri izteikts patērētāja apliecinājums, ka viņš ir iepazīstināts ar līguma standartnoteikumiem un vienojies par tiem neizslēdz direktīvas piemērošanu” (Zadraks G. „Direktīvas 93/13/EEK par netaisnīgiem noteikumiem patērētāju līgumos nepieciešamā reforma”// „Likums un Tiesības”, 2005. Nr.4,

103.lpp.). Patērētāju tiesību doktrīnā ir arī atzīts, ka „*nevar runāt par individuāli apspriestiem noteikumiem, ja patērētājam izvēlei tika piedāvāti divi vai vairāki iepriekš noformulēti varianti. Ja ir dotas vairākas iespējas un patērētājs var izvēlēties vienu no tām, tas nozīmē, ka noteikumu nevar uzskatīt par apspriestu. Patērētājam ir jābūt iespējai piedāvāt savus noteikumus, kas komersantam ir jāizvērtē. Ja apspriešana ir tīri formāla, tad to nedrīkstētu pieņemt kā apspriešanu šajā izpratnē.*” (Zadraks G. „Direktīvas 93/13/EEK par netaisnīgiem noteikumiem patērētāju līgumos nepieciešamā reforma”// „Likums un Tiesības”, 2005. Nr.4, 104.lpp.).

Turklāt atbilstoši PTAL 6.panta sestajai daļai, „*ja ir apspriesti atsevišķi līguma noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgi aspekti, tad nevar uzskatīt, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi*”. Savukārt, PTAL 6.panta septītā daļa nosaka, ka „*ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju, viņa pienākums ir to pierādīt*”.

PTAC norāda, ka par apspriestiem līguma noteikumiem uzskatāmi līguma noteikumi, par kuriem līgumslēdzēji, savstarpēji tos apspriežot (savstarpēji apmainoties viedokļiem), ir vienojušies. Līdz ar to parakstīts līgums pats par sevi nav pietiekams pierādījums tam, ka līgumslēdzēji ir savstarpēji apsprieduši katru līguma noteikumu atsevišķi (sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedums lietā Nr.C30519003 motīvu daļas 14.punktu).

Iesniegumā Patērētājs norāda, ka Sabiedrība ir piedāvājusi fiksētus Kredīta līguma II daļas noteikumus, kas vispār nav pakļauti ne apspriešanai, ne grozīšanai.

Sabiedrība Paskaidrojumā norāda, ka Līgums tika noslēgts, ievērojot pušu gribu, ka Patērētājs neizteica pretenzijas pret parakstītā Līguma saturu un tam piekrita. Neskatoties uz to, ka Sabiedrības iesniegti ar diviem citiem patērētājiem noslēgtie līgumi un līguma projekts nesatur Līgumam identiskus aizdevuma līguma noteikumus, PTAC, ņemot vērā lietā esošos materiālus, kā arī Sabiedrībai izteikto aicinājumu līdz 2008.gada 9.maijam iesniegt pierādījumus Līguma noteikumu apspriešanas fakta konstatēšanai, secina, ka Sabiedrība nav iesniegusi nekādus pierādījumus, kas apliecinātu, ka Līguma noteikumi ir līgumslēdzēju pušu apspriesti. Turklāt PTAC ņem vērā Sabiedrības paskaidrojumā minēto, ka „*ne Līguma sagatavošanas un apspriešanas gaitā (...), ne arī vēlāk (...)* nav izteicis pretenzijas par parakstītā Līguma saturu” un ka „*individuālas vēlmes mainīt kādu no piedāvātā Līguma noteikumiem (...)* izteicis nebija”. No iepriekš minētā secināms, ka Līgums ir parakstīts Sabiedrības piedāvātā redakcijā un līgumslēdzēju pušu starpā nav notikusi viedokļu apmaiņa par katru atsevišķu līguma noteikumu. Šajā sakarā PTAC vērš uzmanību uz PTAL 6.panta pirmās daļas noteikumiem, kas nosaka, ka pakalpojuma sniedzējs nedrīkst piedāvāt tādus līguma noteikumus, kas ir pretrunā ar līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, PTAL un citiem normatīvajiem aktiem.

5. Izvērtējot Līguma noteikumus, PTAC konstatē, ka Līguma I daļas 10.punktā paredzēts „*līgumsods par pārējo saistību neizpildi: 5% (pieci procenti) no kredīta summas*”.

Saskaņā ar Līguma I daļas 10.punkta noteikumu Patērētājam par saistību, izņemot maksājuma saistību, nepildīšanu ir jāmaksā līgumsods 5% apmērā no kredīta summas. PTAC norāda, ka nav saprotams šāda apmēra līgumsoda ekonomiskais pamatojums un ir izvērtējams šī līgumsoda taisnīgums.

Saskaņā ar Sabiedrības Paskaidrojumā pausto viedokli Līguma I daļas 10.punktā paredzētais līgumsods 5% apmērā no kredīta summa nav neproporcionāli liels, ņemot

vērā ievērojamo riska pakāpi, izsniedzot aizdevumu LVL 190 000 apmērā, kā arī ņemot vērā Bankas rentabilitāti un saistību nepildīšanas ietekmi uz Bankas naudas līdzekļu izmantošanas iespējām.

PTAC, vērtējot līgumsoda proporcionalitāti, ņem vērā *PTAL* 5.pantā noteikto līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, no kā izriet, ka, vērtējot līgumsoda apmēru, jāievēro arī labticīguma prasības, kā arī tas, ka līgumsoda apmērs nedrīkst būt tāds, kas nostāda patērētāju neizdevīgā stāvoklī, t.i., līgumsods nedrīkst būt nesamērīgi liels. Tāpat, vērtējot līgumsoda proporcionalitāti, jāvadās no samērīguma kritērija, kas izriet no labas ticības principa, ievērojot, ka *"pie samērīguma noteikšanas jāņem vērā visas kreditora intereses un parādnieka spējas"* (K. Torgāns: Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.) R.: Mans Īpašums, 2000, 225.lpp.). *PTAC* atzīmē, ka saskaņā ar *Civillikuma* 1716.pantu līgumsods ir pametums, ko kāda persona uzņemas ciest sakarā ar savu saistību tajā gadījumā, ja viņa šo saistību neizpildītu vai neizpildītu pienācīgi, taču līgumsods nav līdzeklis, ar kura palīdzību kreditors ir tiesīgs iedzīvoties uz parādnieka rēķina. Arī civiltiesību doktrīnā valda viedoklis, ka *"Latvijā, vadoties no labiem tikumiem, pārāk lielu līgumsodu varētu atzīt par netaisnu"* (K. Torgāns: Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.) R.: Mans Īpašums, 2000, 225.lpp.).

Saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 4.punktu par netaisnīgu ir uzskatāms līguma noteikums, kas paredz neproporcionāli lielu līgumsodu. Pēc *PTAC* ieskata, līgumsods par saistību nepildīšanu 5% apmērā no visas aizdevuma summas, kas konkrētajā gadījumā ir 5% no LVL 190 000, tas ir, LVL 9 500, ir vērtējams kā neproporcionāli liels. *PTAC* norāda, ka, pastāvot noteikumam, ka līgumsods tiek aprēķināts no pakalpojuma (aizdevuma) kopējās summas, nevis no atlikušā aizdevuma maksājuma summas, var izveidoties situācija, ka līgumsods pārsniedz aizdevuma summu. *PTAC* nepiekrīt *Sabiedrības Paskaidrojuma* minētajam, ka šāda situācija nevar izveidoties (kaut arī teorētiski). Ņemot vērā, ka *Līguma* 10.punkts ir neskaidrs līguma noteikums, jo nav saprotams, kādā veidā tiek aprēķināts līgumsods 5% apmērā no kredīta summas, proti, nav skaidrs, vai tas ir vienreizējs līgumsods vai arī tas tiek aprēķināts par katru saistību neizpildes dienu vai tml., šāda situācija var izveidoties – piemēram, gadījumā, ja patērētājs nav izpildījis kādas no *Līguma* atrunātajām saistībām vairāk kā 25 dienas, tad viņam ir jāmaksā līgumsods LVL 237 500 apmērā.

Ņemot vērā augstāk minēto, *PTAC* norāda, ka *Līguma* I daļas 10.punkts ir atzīstams par netaisnīgu līguma noteikumu saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 4.punktu. Tāpat *PTAC* norāda, ka minētais *Līguma* noteikums ir neskaidrs. Šajā sakarā *PTAC* atzīmē, ka saskaņā ar *PTAL* 6.panta otro daļu neskaidri vai neprecīzi rakstveida līguma noteikumi tiek tulkoti par labu patērētājam.

6. *Līguma* II daļas 2.2.4.3.apakšpunkts nosaka, ka Aizņēmējs apņemas bez Aizdevēja iepriekšējas rakstiskas piekrišanas *„nenoslēgt nekāda veida darījumus par naudas līdzekļu aizņemšanos un aizdošanu trešajām personām”*.

PTAC uzskata, ka noteikums, kas aizliedz aizņēmējam jeb patērētājam slēgt jebkāda veida darījumus par naudas aizņemšanos un aizdošanu trešajām personām, pārkāpj līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, jo tiek ierobežotas patērētāja tiesības slēgt līgumus ar trešajām personām.

Sabiedrība Paskaidrojuma atsaucas uz *Kredītiestāžu likuma* 73.pantu, kas nosaka klienta pienākumu pēc kredītiestādes pieprasījuma sniegt tai pilnu un patiesu informāciju par savu finanšu stāvokli un īpašumu, kā arī citu informāciju, kas nepieciešama, lai kredītiestāde varētu pārlicināties, vai klients ir saistīts ar kredītiestādi. *Sabiedrība*

paskaidro, ka, nesaņemot informāciju par klienta naudas līdzekļu aizņemšanos un aizdošanu trešajām personām, tā nevar pārbaudīt un dokumentēt kredīta ņēmēja spēju pildīt līgumā noteiktās prasības, kā to nosaka *Kredītiestāžu likuma* 52.pants.

PTAC norāda, ka, ņemot vērā, ka *Kredītiestāžu likumā* nav paredzētas kredītiestādes tiesības aizliegt klientam slēgt līgumus ar trešajām personām, bet ir paredzētas tiesības pieprasīt noteiktu informāciju, *PTAC* noraida iepriekš minēto *Sabiedrības* argumentu.

PTAC atzīmē, ka saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 1.punktu par netaisnīgu ir uzskatāms tāds līguma noteikums, kas ir pretrunā ar līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu. Atbilstoši *PTAL* 5.panta otrās daļas 2.punktam līguma noteikums ir pretrunā ar līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, ja tas ierobežo patērētāja tiesības slēgt līgumus ar trešajām personām.

Ņemot vērā, ka *Līguma* II daļas 2.2.4.3.apakšpunkts aizliedz patērētājam brīvi (bez konkrētā pakalpojuma sniedzēja piekrišanas) slēgt līgumus ar trešajām personām, *PTAC* norāda, ka šāds noteikums ir atzīstams par netaisnīgu līguma noteikumu saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 1.punktu (kontekstā ar 5.panta otrās daļas 2.punktu).

7. *Līguma* II daļas 9.2.apakšpunkts nosaka: „*Puses jebkuras neskaidrības un strīdus centīsies atrisināt savstarpējo pārrunu ceļā; ja vienošanās netiks panākta, tad strīds tiks nodots izskatīšanai Latvijas Komercbanku asociācijas šķīrējtiesai Rīgā. Strīds tiks izskatīts saskaņā ar Latvijas Komercbanku asociācijas šķīrējtiesas statūtiem, reglamentu un nolikumu par Latvijas Komercbanku asociācijas šķīrējtiesas izdevumiem. Šo dokumentu noteikumi uzskatāmi par ietvertiem šajā pantā. Šķīrējtiesas spriedums ir galīgs, nav pārsūdzams un Pusēm ir obligāts. Šķīrējtiesnešu skaits būs 1 (viens). Šķīrējtiesnesi Puses uzdod iecelt Latvijas Komercbanku asociācijas šķīrējtiesas priekšsēdētājam. Šķīrējtiesas izskatīšanas valoda būs latviešu.*”

No minētā *Līguma* noteikuma izriet, ka visi strīdi līgumslēdzēju pušu starpā galīgi tiks izšķirti Latvijas Komercbanku asociācijas šķīrējtiesā. Līdz ar to *PTAC* secina, ka *Līguma* 9.3.apakšpunkta noteikums ietver šķīrējtiesas klauzulu.

PTAC norāda, ka saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punkta noteikumiem par netaisnīgiem līguma noteikumiem uzskatāmi noteikumi, kas „*izslēdz vai kavē patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai tiesā, paredz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā*”. No konkrētās tiesību normas izriet, ka jebkurš līguma noteikums, kas kavē patērētāju izmantot iepriekš minētās tiesības, ir uzskatāms par netaisnīgu. Tā kā *Līguma* 9.2.apakšpunkts paredz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā – Latvijas Komercbanku asociācijas šķīrējtiesā, tad minētais līguma noteikums ir uzskatāms par netaisnīgu līguma noteikumu *PTAL* izpratnē un ir atzīstams par spēkā neesošu, jo patērētājam tiek liegta iespēja realizēt savu tiesību aizsardzību Latvijas Republikas vispārējās tiesu instancēs un līdz ar to tiek kavētas patērētāja likumīgās tiesības uz savu tiesību aizsardzību tiesā. Tas izriet arī no *Civilprocesa likuma* 132.panta pirmās daļas 3.punkta noteikumiem, kas nosaka, ka tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu, ja puses likumā noteiktā kārtībā ir vienojušās par strīda izskatīšanu šķīrējtiesā.

Tāpat *PTAC* vērš uzmanību uz to, ka Satversmes tiesa 2005.gada 17.janvāra sprieduma lietā Nr. 2004-10-01 9.3.2.rindkopā ir norādījusi, ka patērētāju tiesības paredz īpašus ierobežojumus šķīrējtiesas līguma slēgšanai. Arī juridiskajā literatūrā pastāv viedoklis, ka šķīrējtiesas klauzula pārkāpj patērētāja tiesības. Tā, piemēram, profesors K.Torgāns ir norādījis: „*Ļaujot bez ceremonijām patērētājam uzspiest vienu*

šķīrējtiesnesi un ar to viņam atņemot iespēju uz lietas izskatīšanu tiesā, tiek pārkāpts Patērētāju tiesību aizsardzības likums” (K.Torgāns. *Šķīrējtiesas Latvijā: vajadzīgas radikālas pārmaiņas*. Jurista Vārds, 11.01.2005.). K.Torgāns skaidrojis, ka šķīrējtiesas process galvenokārt ir domāts strīdu izskatīšanai starp komersantiem, kas noteikts arī UNCITRAL noteikumos (*United Nation Commission On International Trade Rule, Arbitration rules, General Assembly Resolution 31/98*), kas pārņemti daudzu Latvijas šķīrējtiesu reglamentos.

PTAC atzīmē, ka arī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2006.gada 7.marta spriedumā lietā Nr.C30519003 ir atzinis, ka šķīrējtiesas klauzula ar patērētāju noslēgtā līgumā ir uzskatāma par netaisnīgu līguma noteikumu.

Ņemot vērā augstāk minēto, PTAC norāda, ka Līguma 9.2.apakšpunkts saskaņā ar PTAL 6.panta trešās daļas 7.punktu ir uzskatāms par netaisnīgu un spēkā neesošu līguma noteikumu.

Vienlaikus PTAC konstatē, ka Sabiedrības iesniegtā Līguma projekta 8.2.apakšpunktā ir ietverts noteikums, kas nosaka, ka „jebkurš strīds, domstarpība vai prasība, kas izriet no šā līguma, kas skar to vai tā pārkāpšanu, grozīšanu, izbeigšanu, spēkā neesamību un/vai iztulkošanu (interpretāciju) tiks galīgi izšķirts (pēc prasītāja izvēles) vai nu attiecīgajā Latvijas Republikas tiesu instancē, vai arī Latvijas komercbanku asociācijas šķīrējtiesā Rīgā, saskaņā ar šīs šķīrējtiesas statūtiem, reglamentu un nolikumu par Latvijas Komercbanku asociācijas šķīrējtiesas izdevumiem.(..)”

PTAC norāda, ka, lai arī Līguma projekta 8.2.apakšpunktā ir formāli novērsta neatbilstība PTAL 6.panta trešās daļas 7.punkta noteikumiem, konkrētās šķīrējtiesas klauzulas sekas ir identiskas ar šķīrējtiesas klauzulas, kas pieļauj strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā, sekām: prasītājs ir pakalpojuma sniedzējs, prasība tiek celta šķīrējtiesā, un patērētājs nevar „izvairīties” no šķīrējtiesas procesa. Tāda klauzulas redakcija teorētiski paredz (bet praksē tā notiek gandrīz katrā gadījumā, it īpaši aizdevuma līguma gadījumā, ņemot vērā, ka aizdevējs jau ir izpildījis savas saistības līdz ar kredīta izsniegšanu un prasītājs parasti ir aizdevējs), ka var tikt aizskartas tieši tās pašas patērētāja intereses, kuras tiek aizskartas klasiskās šķīrējtiesas klauzulas gadījumā. Šādu viedokli apstiprina arī Administratīvā rajona tiesa (Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 12.augusta spriedums lietā Nr. A42241705 (A2417-05/13)), 14.1.punkts) norādot, ka „patērētāja izvēles brīvība varētu realizēties tikai tādā gadījumā, ja šajās [līguma punktā norādītājās] tiesību sargājošajās iestādēs vērstos pats patērētājs. Savukārt gadījumā, ja pakalpojuma sniedzējs (..) strīda risināšanai izvēlētos vērsties šķīrējtiesā, patērētājam būtu bijusi liegta izvēles brīvība strīda risināšanas iestādes izvēlē.” Tātad situācijā, kad pakalpojuma sniedzējs vai pārdevējs no līguma izrietoša strīda risināšanai saskaņā ar līguma noteikumiem vērstos šķīrējtiesā, patērētājam vairs nebūtu iespēju realizēt savu tiesību aizsardzību Latvijas Republikas vispārējās tiesu instancēs, līdz ar to šādā gadījumā viņam būtu kavētas tiesības uz savu tiesību aizsardzību tiesā. Tas izriet no *Civilprocesa likuma* 132.panta pirmās daļas 3.punkta noteikumiem, kas nosaka, ka tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu, ja puses likumā noteiktā kārtībā ir vienojušās par strīda izskatīšanu šķīrējtiesā.

PTAC norāda, ka gadījumā, ja strīda izšķiršana ir paredzēta šķīrējtiesā vai vispārējās jurisdikcijas tiesā pēc prasītāja izvēles, tiek ierobežota patērētāja izvēles brīvība. Tādējādi šāds līguma noteikums kā Līguma projekta 8.2.apakšpunkta noteikums nostāda patērētāju savu tiesību realizācijai neizdevīgā stāvoklī un atbilstoši PTAL 6.panta trešās daļas 1. un 7.punkta noteikumiem (kontekstā ar PTAL 5.panta otrās daļas

5.punkta noteikumiem) uzskatāms par netaisnīgu līguma noteikumu. Šādu uzskatu pauž arī Administratīvā rajona tiesa (Administratīvās rajona tiesas 2007.gada 21.februāra spriedums lietā Nr.A42394906, 2.5.punkts), atzīstot, ka „līguma noteikums, kas paredz strīda izskatīšanu vispārējās jurisdikcijas tiesā vai šķīrējtiesā pēc prasītāja izvēles, tāpat kā līguma noteikums, kas paredz strīda izskatīšanu tikai šķīrējtiesā, rada būtisku neatbilstību pušu saistībās un pienākumos par sliktu patērētājam un nostāda to neizdevīgā stāvoklī”.

Līdz ar to PTAC noraida Sabiedrības Paskaidrojumā minēto, ka Līguma projekta 8.2.apakšpunktā, ņemot vērā normatīvo aktu prasības un esošo tiesu praksi, ir izslēgta iespējama kavēt patērētāja tiesības vērsties tiesā.

Ņemot vērā augstāk minēto, PTAC norāda, ka Līguma projekta 8.2.apakšpunkts ir netaisnīgs līguma noteikums saskaņā ar PTAL 6.panta trešās daļas 1.punktu (kontekstā ar 5.panta otrās daļas 5.punktu) un 7.punktu un ir izslēdzams no Līguma projekta.

Vadoties no augstāk minētā un pamatojoties uz PTAL 3.panta 2.punktu, 5.panta otrās daļas 2.punktu, 6.panta pirmo daļu, 6.panta otro daļu, 6.panta trešās daļas 1.punktu, 4.punktu, 7.punktu, 6.panta ceturto, piekto, sesto, septīto, astoto daļu, 16.panta pirmo, otro, piekto daļu, 25.panta ceturtais daļas 6.punktu, 25.panta astotās daļas 1.punktu, 27.panta pirmo daļu, PTAC **uzdod** AS „TRASTA KOMERCBANKA”:

- 1) pārtraukt pildīt netaisnīgos Līguma I daļas 10.punkta, II daļas 2.2.4.3.apakšpunkta, 9.2.apakšpunkta noteikumus ar Patērētāju un citiem patērētājiem, ar kuriem tādi paši līguma noteikumi nav apspriesti;
- 2) mēneša laikā no administratīvā akta spēkā stāšanās brīža izslēgt no patērētājiem piedāvātajiem līgumu projektiem tāda paša satura līguma noteikumus kā Līguma II daļas 2.2.4.3.apakšpunkta noteikums, Līguma projekta 8.2.apakšpunkta noteikums un grozīt tāda paša satura noteikumu kā Līguma I daļas 10.punkta noteikums;
- 3) sniegt informāciju PTAC par administratīvā akta izpildi pirms administratīvā akta lemjošās daļas 2.punktā noteiktā izpildes termiņa beigām atbilstoši PTAL 25.panta desmitās daļas noteikumiem (tai skaitā iesniedzot pārstrādātos līguma projektus).

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmo daļu, 76.panta pirmo daļu un otro daļu, 79.panta pirmo daļu un Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 25.panta pirmo daļu šo administratīvo aktu adresāts var apstrīdēt Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijā viena mēneša laikā kopš tā paziņošanas adresātiem, iesniedzot iesniegumu Patērētāju tiesību aizsardzības centrā, Rīgā, Kr. Valdemāra ielā 157.

Direktore

(paraksts)

B.Vītoliņa

(zīmogs)

(...)

IZRAKSTS PAREIZS